

Reyðhanin

Tey gingu undan, ruddu slóð
— yvirstættisins girnd — tá armóðin píndi
harrabod fjöldin oll lýddi
kúgandi, krúpandi — dvíni
tá sum nú fyrri yvirstættin stríddi
Við ríkmansins bord var gleimur.

Gullrandaðir stórfólkanna dagarnir vóru
í leinkjum fjöldin fjotræd var
prestsins rodd lýddu: armóð — synd
ríkmansins dyrd, rein og skær
Lázarus í fang Abrahams bóru
ei stæðgaði marglætisins girnd
Við ríkmansins bord var gleimur.

Hugsjónarboðskapin bóru, stríltið tó gekk
— harramansbodið fastatökur fingið —
av fordómum fjöldin so avskapað var
í oldir í myrkri hevði gingið
Lýddi á boðskapin — misálit yvir teim hekk
Stríltið at vakna — spekulantanna snildi
teir í dreymaheim bar
Spekulantanna niðingsskápti látur.

Gingu undan, ruddu slóð
órættvísins trælátand merkt
fjotræd teirra kropp og sál
Læra av teim, eina roynd vert
fjotrædu leinkjurnar sundur hjó
Hátt hevja hugsjónarboðskapin

koma á mál

Skrimsl pamparavaldsins verður jarðað.

Spekulantarnir í gjár, í dag
við snildum listilærðir
Trældómsins ok á fólkid leggja
ei ottast vit drambletis niðingssgerð
Sjálvsoðnisandin ei innanveggja
pamparar, spekulantar ei verða vardir
hugsjónarandin spilluna burtur sker
Í fjöldina javnrættarandin er festur.

Ei í glæstriborg javnaðarhugsjónin
varð borin
— vaks, búnaðist av royndum í verki —
men í fátækrannakroytu verkamanna
ei av drambletis gorðlakki

— men andin sterki
sýnir broðralag, frælsi —
ei komin til klæði skorin
Fáment tjóð — yvirstættafloð
skoda: tú vil tað sama
Verkafoðk fylkist ! Órættvísuna í oyði leggja

Gævi hugsjónarfoðk foddust ein dag !
sannur javnaðarandi vildi ráða
Ynskja tit arbeidarafjöld — Tykkara er valdið
Pamparadagarnir taldir eru — durafjórðingin fáa
Kærkomin tú — hugsjónarandin á rottum stað
Fari í hernað! Verkamannastætturin baldi
Í eystri reyðhanin fagurliga gelur

Pegasus
4/92

Fundur fyri menn

Leygardagin 2. mai, kl. 14.00
verður fundur fyri menn á

Hotel Vágum

Evni: Maðurin í familjuni og í samfelagnum.

Kostnaður kr. 100,-

Boðast skal frá á tlf. 15978 ella 10109.

v/ fyrireikararnar — Svein Askildsen

Ein brotsgerð, ið ikki eigur at verða gloymd

Jákup Lindenskov, fólkatingsmaður, hugleiðir um sosialismu, nú hon er fallin eystanfyri.

Fyri 50 árum síðani vórðu teir pólsku jødarnir, Erlich og Alter, myrdir eftir boðum frá Stalini, men tað er framvegis neyðugt at stríðast fyri teirra hugsjónum um frælsi og tolsemi.

Nú kommunisman reiðliga syndaðist, vóru røddir frammi, sum royndu at gera hetta til eisini at vera fallið hjá javnaðarrørsluni. Borgarligar røddir royndu at visa á, at tætt samband var millum kommunismuna og demokratisku sosialismuna, og at tað, sum hendi eystanfyri, samstundis gjørdi sosialdemokratisku hugsjónina til einkis. Men royndirnar at seta javnaðarrørsluna í ring ljós var sjálvsagt gjørt móti betri vitandi, tí javnaðarhugsjónin er fullkomiliga óðrvisi og beint óvugt kommunistiska hugsjónarlyndinum.

Kommunistarnir í Eystureuropa hava altið mett sosialdemokratarnar sum hovudsfiggindar. Óteljandi sosialdemokratir vóru fyri niðingssgerðum kommunistisku valds-harra.

Nú søguliga kollveltingin hevur birt upp undir demokratisk viðurskipti í Eystureuropa, eiga vit ikki at gloyma tey mongu, ið hildu upp javnaðarhugsjónin — og máttu bota fyri tí.

Sunnudagin 15. desember í fjór var minningarhald í hølunum hjá Dansk Flygtningehjælp í Rantzausgade 60 í Keypmannahavn. Tá vórðu liðin 50 ár síðani teir báðir Henryk Erlich og Wiktor Alter vórðu myrdir eftir boðum frá Stalini. Erlich og Alter vóru oddamenn jødiska sosialistaflokkinum BUND í Póllandi.

BUND var størsti jødiski flokkurin í Póllandi undan øðrum heimsbardaga. Hóast vana viðurskipti gjørdi flokkurin stórt politiskt og mentunarligt arbeiði millum arbeidararnar. Flokkurin stríðdist fyri demokratisku sosialismuni, við borgarligum frælsi og javnrættindum sum grundarlag. Flokkurin hevði neyvt samband við altjóða arbeidararørsluna og serliga við danska Javnaðarflokkin.

Erlich (vm) og Alter vórðu fangaðir millum jødaforfylgisluni hjá nazistunum og stalinistiska harðskapinum móti demokratiskum sosialismu.

Erlich og Alter vóru víða kendir í arbeidararørsluni, m.a. sum limir í leiðsluni fyri II Sosialistiska Internationala.

Alter var fakfelagsleiðari Póllands.

Tá týskurin gjørdi innrás í Póllandi í 1939, flýddu Erlich og Alter úr Warszawa eystur eftir til pólsku okini, russar høvud hersett. Teir flýddu, tí tað var teimum púra greitt, hvat fór at henda teimum, um teir fullu í hendurnar á Gestapo; men teir kundu illa ímynda sær tað, ið fór at henda teimum í hondum loyðdarlögreglu Stalins, NKWD.

Teir vórðu beinanvegin handtiknir og fórdir til Moskva, har teir eftir at vera avhoyrdir og illa meinskaðir, vórðu deyðadómir. Men ikki eydnaðist tað boðlunum at taka livið av teimum. Í 1941 lupu týskarar á Sovjet-samveldið og saman við øðrum ósekkum póllendingum, vórðu Erlich og Alter latnir leysir.

Nú royndu Erlich og

Alter at samskipa og savna jødar um allan heimin at berjast móti fasismuni.

Hetta verk intu teir í samvinnu við pólsku útlagnu stjórna í London. Og júst samvinnan á vetri 1941/42 hevði tikið seg upp, vóru teir aftur handtiknir eftir beinleiðis boðum frá Stalini og vórðu teir tiknir av døgum, skotnir í einum kjallara í NKWD-húsinum í býnum Kuybyshev nærhendis Volgaánni. Frágreiðingin frá sovjetiska USA-sendingmanninum — ein mótmælisbygja hevði hert seg í USA — var óhugnalig: «Erlich og Alter vóru skotnir, tí teir høvdu heitt á sovjetiskar hermenn um at leggja vápnini og fara í part við týskinum...»

Sjaldan hevði tú hoyrt slíkt hykl. Loyniligi Molotov-Ribbentropsáttmálin við Hitler var beinleiðis orsök til at kríggið brast á.

Kommunistarnir ákærdu nú báðar hesar stálsettu antifasistarnar, jødisku sosialistarnar, fyri

at hava samstarvað við nazistarnar.

Henri Erlich og Wiktor Alter vórðu tiknir til fanga í millumbilinum millum nazistisku jøda-jagstranina og stalinistisku valdsgerðirnar móti demokratisku sosialismuni. Lagna teirra, Erlich og Alters, er ein áminning um, hvussu søguliga framúr skakandi tað er, at demokratið hevur brotið seg igjøgnum í øllum Europa.

Men samstundis er hetta ein áminning um, at vandin fyri anti-demokratiskari nasjonalismu og rasismu kann stinga hógvarnar fram í Eystur- sum í Vestureuropa.

Støðugt er neyðugt at berjast fyri hugsjónum um frælsi, friði og demokrati, slíkum hugsjónum, sum Henryk og Wiktor Alter umboðaðu.

Jákup Lindenskov